

Društvo Blaž Potočnikova čitalnica
Prušnikova 90
1210 Ljubljana-Šentvid

Turistično društvo Šmarna gora -Tacen
Pločanska ulica 8
1211 Ljubljana-Šmartno

Mestna občina Ljubljana
Komisija za poimenovanje naselij in ulic
Mestni trg 1
1000 Ljubljana

ZADEVA: Prošnja po ponovni vzpostavitvi imen nekdanjih naselij ČS Šmartno pod Šmarno goro in ČS Šentvid

Skupina pobudnikov, prebivalcev Četrtna skupnosti Šentvid in Četrtna skupnosti Šmarna gora, se obrača na Komisijo za poimenovanje ulic in naselij v Mestni občini Ljubljana s prošnjo po ponovni vzpostavitvi imen nekdanjih naselij:

ČS Šmartno pod Šmarno goro: Tacen, Šmartno pod Šmarno goro.

ČS Šentvid: Brod, Vižmarje, Šentvid, Podgora, Trata, Poljane, Pržan.

Obrazložitev: S sklepom Skupščine mesta Ljubljane, ki je bil sprejet na 11. seji zбора občin dne 7. aprila 1983 in objavljen v Uradnem listu Socialistične Republike Slovenije, let. 40, šte. 14, 22. april 1983, str. 1017, so se zgoraj navedena naselja priključila naselju Ljubljana (s šifro 061 011) in s tem prenehala obstajati kot samostojna naselja.

Problematika, ki se pojavlja ob izgubi imen nekdanjih naselij:

- Pripadnost prebivalcev določenemu naselju (lokalna identiteta, ohranjanje dediščine),
- orientacija (izvozi z avtoceste),
- vedno pogostejša neustrezna raba imen in lokacija nekdanjih naselij na zemljevidih,
- napačno poimenovanje objektov po imenih nekdanjih naselji (npr. Tacenski dvori, ki stojijo na Brodu...).

Pobudniki prihajamo iz Turistično društvo Šmarna gora –Tacen in Društva Blaž Potočnikova čitalnica.

• **TURISTIČNO DRUŠTVO ŠMARNA GORA – TACEN**

TD Šmarna gora je bilo ustanovljeno 1982 leta. Namen delovanja društva je obujati delo in življenje prebivalcev Tacna v preteklosti. Izstopa dolgoletno delovanje tacenskih sodarjev. Uspešno je bilo označevanje starih domačij. S predstavitvenimi tablami ob tacenskem mostu obiskovalce seznanjamo s preteklostjo Tacna . Seveda ne gre prezreti še ostalih akcij našega društva:

- Pozdrava pomladi na Gregorjevo na levem bregu Save pod tacenskimi mostovi,
- Postavljamo jaslice pod zvonik podružnične cerkve v Tacnu ter novoletne jelke na parkirišču v Tacnu.
- Pripravimo Miklavžev sejem na vrtu Gostilne Košir v Tacnu.
- Vsako leto v Domu gasilcev in krajanov v Tacnu pripravimo razstavo in predavanje na različne teme (Od zrna do kruha; Za vsako bolezen rož'ca rase; 90 let čebelarstva pod Šmarno goro; Orodja starih mojstrov; Tacen in šport; Kozolci nekoč in danes; tacenski sodarji; Vesela jesen, itd).
- Smo koordinator vsakoletne spomladanske čistilne akcije, pri kateri sodelujejo krajanje in vsa večja krajevna društva.
- Skrbimo za vaški vodnjak, za informacijske table in lesene klopi na postajališčih LPP.
- Že tretje leto vztrajamo pri delovanju kmečke tržnice v prepičanju, da je koristna tako za krajevne pridelovalce kakor tudi kupce.
- Več kot 30 let smo v mesecu maju uspešno pripravili in organizirali Planinsko pesem na Šmarni gori. Na njej so sodelovali pevski zbori iz vse Slovenije in zamejstva.
- V načrtu za prihodnje leto so nove obogatene prireditve o preteklosti našega kraja.

- **DRUŠTVO BLAŽ POTOČNIKOVA ČITALNICA**

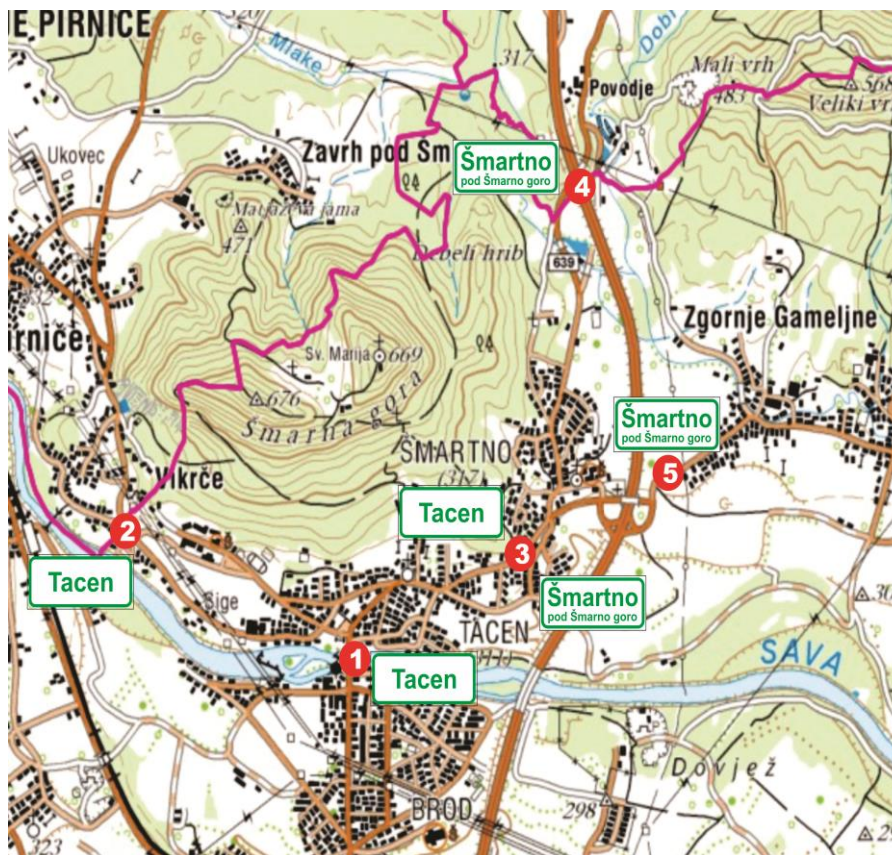
V Šentvidu je bila narodna čitalnica ustanovljena leta 1866, ustanovil jo je takratni župnik Blaž Potočnik, zato se je kasneje po njem imenovala Blaž Potočnikova čitalnica. Imela je vlogo spodbujanja slovenskega jezika in krepitve narodne zavesti Slovencev. Z delovanjem je prenehala med drugo svetovno vojno.

V dobi globaliziranega sveta pa je potreba po ohranjanju lepe slovenske besede in narodne identitete ostala. Po navdihu narodne čitalnice iz leta 1866 smo zato leta 1996 v Šentvidu ustanovili društvo Blaž Potočnikova čitalnica, v katerem se ukvarjamo z obeleževanjem in predstavljanjem pomembnih dogodkov iz slovenske zgodovine ter iz zgodovine domačega kraja (Vižmarski tabor, Aljažev stolp...), s pomočjo literarnih večerov in akademij negujemo lepo slovensko besedo, predstavljamo pesnike, pisatelje in druge umetnike, ki delujejo v domačem kraju. Ljudi združujemo v ogledih gledaliških iger lokalnih amaterskih igralcev, na koncertih, športnih dogodkih, izletih po Sloveniji, ukvarjamo se z narodopisjem...

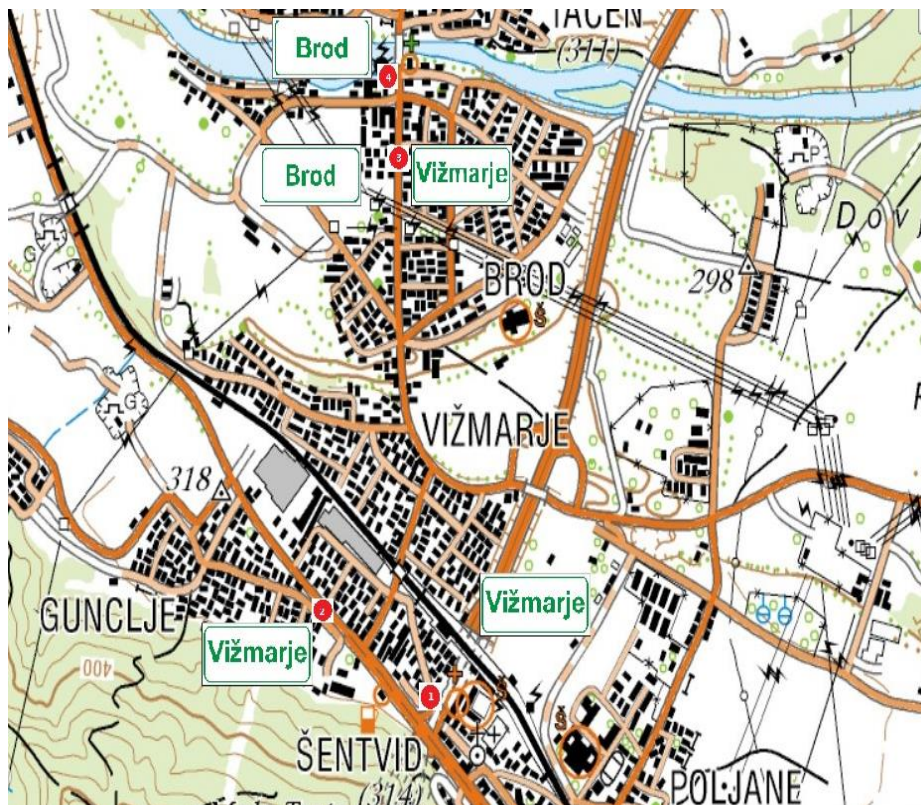
V dogodkih sodelujemo z ostalimi organizacijami in inštitucijami v Četrtni skupnosti Šentvid: osnovne in srednje šole, glasbene šole, obrtniki in podjetja, župnija Ljubljana – Šentvid, četrtna skupnost Šentvid, Center kulinarike in turizma KULT316

Predlog označitve nekdanjih naselij:

- 1 Tacenska cesta
- 2 Kajakaška cesta
- 3 Cesta vstaje
- 4 Šmartno
- 5 Zgornje Gameljne

Zgodovinska utemeljitev:

Naselje **Šmartno pod Šmarno goro** se prvič pisno omenja med letoma **1093** in **1106**, ko je oglejski naddiakon Oton po ukazu patriarha Ulrika podelil kapeli v Šmartnu pod šmarno goro (*villa sancti Martini*) pravico krsta in pokopa. Originalni dokument ni več ohranjen, obstajata le dva prepisa iz 18. stol. v Arhivu stolnega kapitlja v Vidmu, Fondo Bini, Documenta varia I, zv. 32, str. 241 in Varia documenta Antiqua I, zv. 64, str. 56. Ostali srednjeveški zapisi: *Sanctus Martinus*, 1296; *Scus. Martinus*, 1377; *Sand Merten*, 1420, 1448; *Sand Mertten*, 1439; *Sann Merten*, 1450.

Naselje **Tacen** se prvič pisno omenja 21. junija **1283**, ko je freisinški škof Emiho podelil grofu Majhandu Tirolsko-goriškemu v pravi fevd polovico gradu Eyrs v Vinschgau na Južnem Tirolskem z urbarjem, ki pripada temu gradu. To se je zgodilo na brodu pri Tacnu na Savi (*an dem urvar ze Tæzzan an der Sawe*), v tisočdvesto in še triinosemdesetem letu po Kristusovem rojstvu, na ponedeljek pred sončnim obratom ob Janezu Krstniku. Dokument hrani Državni arhiv na Dunaju, Splošna serija listin, 1283 VI 21. Ostali srednjeveški zapisi: *Taezen*, 1299; *Taczen*, 1368, 1448, 1450; *Táczen*, 1370, 1383, 1431; *Tatzenn*, 1453, 1498, 1499; *Dáczen*, 1456; *Tatzen*, 1477; *Tacznn*, 1494.

Na osnovi cesarskega patenta Jožefa II. z dne 20. aprila 1785 je država izvedla katastrske izmere in vzpostavila katastrske občine, ki so bile temeljne enote, v okviru katerih se je izvršil popis, izmera zemljišč in napoved donosa zemljišča. Katastrska občina Šmartno pod Šmarno goro je obsegala vasi **Šmartno pod Šmarno goro** in **Tacen**. Jožefinski katastrski operat je bil v uporabi le od novembra 1789 do konca aprila 1790.

V času Ilirskih provinc so bile 1810 z zložitvijo jožefinskih katastrskih občin uvedene občine – komune ali mérije kot prvostopenjska upravna državna oblast. Naselji **Šmartno pod Šmarno goro** in **Tacen** sta bili uvrščeni v mérijo Smlednik, ki je bila del kantona Kranj, ta pa je sodil v ljubljanski distrikt.

Prvi stabilni kataster v avstrijskih deželah pa je nastal na osnovi cesarskega patenta Franca I. z dne 23. decembra 1817. Osnovne enote za izdelavo franciscejskega katastra so bile katastrske občine, ki so bile izoblikovane ob izdelavi jožefinskega katastrskega operata. S franciscejskim katastrom sta postali **Šmartno pod Šmarno goro** (L 152 *St. Martin*) in **Tacen** (L 290 *Tatzen*), ločeni, samostojni katastrski občini. Njun teritorij je bil povsem skladen z današnjima katastrski občinama **Šmartno pod Šmarno goro** (k. o. 1750) in **Tacen** (k. o. 1751).

Na podlagi začasnega občinskega zakona z dne 17. marca 1849 je bila ustanovljena krajevna Občina Šmartno pod Šmarno goro. Sestavljale so jo 4 franciscejske davčne oz. katastrske občine, in sicer: Pirniče (z vasmi Verje, Zgornje Pirniče, Spodnje Pirniče, Zavrh pod Šmarno goro), **Tacen**, **Šmartno pod Šmarno goro** in Gameljne (z vasmi Zgornje Gameljne, Srednje Gameljne in Spodnje Gameljne), ki je v času kraljevine sodila v srez Ljubljana-okolica. Leta 1936. so ji pridružili Rašico (iz občine Trzin, srez Kamnik) ter Skaručno, Vojsko in Povodje (iz občine Vodice, srez Kamnik).

Čas po drugi vojni je občino ukinil, prišli pa so Krajevni narodno-osvobodilni odbori (pozneje Krajevni ljudski odbori) po posameznih vaseh. Po zakonu o razdelitvi Slovenije na mesta okraje in občine je bila 18. aprila 1952 ustanovljena Občina Šentvid (Šentvid nad Ljubljano, **Šmartno pod Šmarno goro**, **Tacen**, Medno, Stanežiče, Dvor, Podutik, Dolnice, Glince, Kamna Gorica, Toško Čelo). Konec leta 1960 je bila Občina Šentvid priključena Občini Ljubljana - Šiška. A vsemu navkljub se je del krajevne samouprave odvijal v Krajevni skupnosti Šmartno-Tacen (od 1979 KS Edvarda Kardelja), ki je 7. aprila 1983 postala del mesta Ljubljane. Navkljub drugačni referendumski volji prebivalstva, so se poslanci Državnega zbora leta 1994 odločili drugače in niso sprejeli pobude o oblikovanju občine Šmartno pod

Šmarno goro. Nekdanji naselji Šmartno pod Šmarno goro in Tacen sta bili vključeni v **Mestno občino Ljubljana**, ukinjene pa so bile tudi krajevne skupnosti. Leta 2001, ko je občinska oblast vpeljala mestne četrti, sta nekdanji naselji Šmartno pod Šmarno goro postali del Četrtnih skupnosti Šmarna gora (kar je nerodno ime, saj si Šmarno goro delijo Občina Medvode, Občina Vodice in Mestna občina Ljubljana).

Vižmarje se prvič pisno omenja leta 1283 pod imenom Gaisemannsdorf. Takrat je namreč zastopnik interesov več škofij in upravitelj njihovih posesti grof Albrecht Goriški in Tirolski prvič omenil Vižmarje. V tem dokumentu, shranjenem v Münchenskem arhivu, oznanja odpoved, s katero Arnold Maltablanški odreka maščevanja, ker so ga imeli v ujetništvu in prav tako sporoča jamstva nekih drugih oseb v zvezi z isto zadevo. To se je zgodilo v času ko je grofa Albrechta nadomeščal brat Meinhard, v Geiselmansdorfu pri Ljubljani 13. junija 1283 na nedeljo pred praznikom sv. Vida.

Današnja oblika imena se prvič nahaja v listini iz leta 1554 z imenom Vsmarich. Tukaj je bil že l. 1453 sedež posebnega oskrbnika za travnike, ki so ga nemški graščaki imenovali Wiesmayr, po njem je kraj dobil ime Vižmarje. Ko ni bilo več graščinskega posestva, ampak se je svet razdelil, so ljudje pozabili na prvotni pomen in tako tudi Nemci niso več mislili na Wiesmayja, zato je ostalo danes samo še po slovenskih ustih spremenjeno ime Vižmarje.

V celotnem obdobju smo bili priče dveh svetovnih vojn in več vladavin, zato se je bilo treba neprestano prilagajati spremembam oblastnih organov, ki niso bile vedno v korist prebivalstva in so dostikrat zavirale napredek družbenega življenja. Prva upravna ureditev se je pričela v obdobju Marije Terezije (1740 – 1780), do takrat pa je bil Šentvid pod oblastjo deželnega sodišča v Ljubljani. Za časa Marije Terezije je država prevzela upravo v svoje roke in tako je leta 1748 Šentvid spadal pod okrožje Ljubljane.

Leta 1754 se je izvedlo prvo štetje prebivalstva. Leta 1770 se je izvršilo točno oštevilčenje hiš, tako da je vsaka hiša dobila številko, povezano s krajem. Kraj s hišnimi številkami je enota, ki je živa še danes in je osnova našega upravnega statističnega sistema. Leta 1969 je prišlo do poimenovanja uličnega sistema v naseljih Brod, Gunclje, Pržan, Podgora, Poljane, Šentvid, Trata in Vižmarje, v naseljih Dvor, Stanežiče in Medno pa je ostal star način oštevilčenja.

Marija Terezija je dala izdelati tudi geografski popis zemljišč, ki naj bi služil za odmero zemljiškega davka. To delo je bilo zahtevno in sta ga nadaljevala njena naslednika Jožef II. in Franc, zato govorimo o terezijanskem, jožefinskem in frančiškanskem katastru, ki je v veljavi še danes. V naši četrtni skupnosti imamo od takrat celotno območje razdeljeno na tri katastrske občine:

- K.O. Šentvid – za naselja Trata, Podgora, Poljane in Šentvid
- K.O. Stanežiče – za naselja Gunclje, Dvor, Stanežiče in Medno
- K.O. Vižmarje – za naselja Vižmarje in Brod

Za vse katastrske občine še iz tistega časa (1820) obstajajo uradni popisni dokumenti o izmeri zemljišč, legi mejnih kamnov, lastnikih parcel, kulturi zemljišča in drugih podatkih. Podatek za K.O. Vižmarje tako kaže, da je postavljenih 52 mejnih kamnov, dolžina K.O. vzhod – zahod, po sredini tedanjega toka Save meri 2462,3 dolžinskih sežnjev, po širini od severa proti jugu pa 1510,4 sežnjev (1 seženj = 1,896m)

Površina K.O. obsega 953 oralov in 1379 sežnjev in se nahaja na desnem bregu reke Save, ob glavni cesti Lj. – Celovec, oddaljeno v glavnem severno od glavnega mesta Ljubljana, dve uri hoda. Šesto korakov od zgoraj imenovane glavne ceste se nahaja kraj Vižmarje, katerega hiše so zgrajene skupaj – nepretrgoma – združene. Ob Savi se nahaja še sem pripadajoči kraj Brod z ob Savi razpotegnjenimi hišami.

Kataster proti severu meji na Tacen proti jugu na Šentvid, proti zahodu na Stanežiče, proti vzhodu pa na Šentvid in Ježico.

Po konskripcijskih (vojaških popisih) rezultatih iz leta 1830 je imela občina 364 prebivalcev, kateri so stanovali v 62 hišah in tvorili 82 družin, od tega so imele Vižmarje 47 in Brod 15 hišnih števil.

Terezijanske reforme so kot upravne organe oblikovale okrožja. Leta 1780 so nastali še naborni

okraji kot pomožni organi okrožji, ki so bili namenjeni predvsem vojski. Šentvid je spadal pod naborni okraj Brdo pri Kranju, leta 1785 pa so ga priključili v naborni okraj Goričane.

Francoska oblast (1809 - 1813) je dala novo upravno enoto – OBČINO. Z vrnitvijo avstrijske vlade je v bivšem avstrijskem okraju Ljubljana nastalo sedem občin, med njimi tudi občina Šentvid.

Vsaka občina je morala imeti najmanj štiri K.O.. Ker sta pod občino Šentvid takrat spadali še K.O. Glince in K.O. Dravlje, je Šentvid lahko postal samostojna občina. Kasneje se je organizacija upravnih oblasti neprestano spreminjala in dopolnjevala, toda kljub mnogim spremembam na tem področju je občina Šentvid s K.O. Glince, Šentvid, Stanežiče in Vižmarje s 2273 prebivalci ostala samostojna skoraj celih 100 let (1850 – 1941).

Leta 1945 je dobila nekdanja občina Šentvid vsa nekdanja območja, imenovala pa se je 10. mestna četrt. Do razglasitve samostojne države Slovenije leta 1991 je bilo v času SFLRJ še več sprememb na področju občinskih mej. Ena od večjih sprememb je nastala z odredbo 4. januarja 1961, ko je združila doslej samostojna naselja Podgora, Poljane, Trata, Zapuže, Pržan, Šentvid, Vižmarje in Brod v naselje Šentvid. Sledila je še priključitev občine Šentvid k občini Šiška leta 1963 in sedaj smo priključeni k Mestni občini Ljubljana.

Četrtna skupnost Šentvid je bila z Odločbo statuta MOL ustanovljena 15. januarja 2001 kot 16. četrtna skupnost. Meje ČS so skoraj enake mejam župnije Šentvid in obsegajo nekdanje vasi:

	Število prebivalcev			
	Leta 1754	Leta 1869	Leta 1905	Leta 1953
BROD	65	87	93	310
DVOR	70	93	63	91
GUNCLJE	85	123	131	428
MEDNO	107	165	120	238
PRŽANJ	52	54	64	245
PODGORA	99	166	201	313
POLJANE	96	133	110	529
STANEŽIČE	195	259	242	325
ŠENTVID	217	361	447	1096
TRATA	38	70	59	276
VIŽMARJE	230	334	445	1756
	1254	1845	1975	5607

Poleg omenjenih 11 nekdanjih vasi v naši ČS obstajajo tudi uradna katastrsko ledinska imena znotraj vsake vasi. Naj jih nekaj omenim v katastrski občini (K.O.) Vižmarje: Roje, Doberne, Spodnje Senožeti, Delce, Spodnje Zduše, Zgornje Zduše, Groblje, Keržišnica, Prevoje, Herša, Pri Ceti, Šance, Za Deli, Grubelce, Gmajna, Gola Loka, Dovjež, Benško, Kopalnik, Žlebna Dolina, Za Lazom, Na Lazah, itd.

Po letu 1955 sta se Vižmarje in Brod pozidala. Vsaka vas je imela svoje hišne številke, s pozidavo kraja pa so se meje zabrisale. Na pobudo mnogih krajanov je želja po označbi nekdanjih vasi velika. Nekatero od značilnosti Broda so Elektrarna Brod, žaga, gostilna Žibert, kajakaška proga.

Naselje Vižmarje so znane po vižmarskih mizarjih, leta 1900 ustanovljeni prvi Mizarski zadrugi na Kranjskem. Lastnem vodovodu 1900 - 1963, železniški postaji, Bombažni tkalnici Vižmarje, čistilni

napravi – kanalizacija Vižmarje, JNA je v objektih na Rojah imela svojo vojno pošto Vižmarje, Turboinštitutu Vižmarje, Skipu Vižmarje – sedaj Merkur, do leta 1889 pa je bilo na Šancah strelišče za 17. pešpolk.

Vižmarje so znane po Vižmarskem Taboru leta 1869 in mnogih znanih osebnosti, poslancev, pisateljih in pesnikih.

ga. Andreja Bečan, g. Jani Škrbinc, dr. Jurij Šilc